

"CAN YOU TELL ME WHERE IS GREENHILL?"

"Can you tell me where is Greenhill?" a d'fhiafraigh an fámaire Poirtingéileach díom an lá cheana. "There is no such place around here" a deir mé féin leis. "But the address of my Bed and Breakfast...." ag taispeáint ainm teach lóistín dom i mbróisiúr de chuid Bord Fáilte - "Ah, its Cnocán Glas you're looking for - you'll see that name on a stone sign on the main road." Níor thuig sé féin cén fáth nach mbeadh an seoladh ceart i leabhrán Bhord Fáilte - ach cén fáth an dtuigfeadh? Stríopachas nua turasóireachta atá i leithéidí an 'Greenhill' seo. Ní raibh an tainm sin luaite ar mhapa ar bith riamh.

Seafóid eile atá forleathan ná ag tabhairt leaganacha ar nós *Kellough, Ballywilliam, Rossaveal, Costelloe srl.*, do na turasóirí, nuair is Coilleach, Baile Liam, Ros an Mhíl, Casla srl., atá greanta ar na comharthaí bóthair agus in úsáid ag an bpobal ó lá go lá. An ag iarraidh na turasóirí bochta a chur amú atá muid?

Ar ndóigh, tá fadhb eile ann. Sa bhliain 1970 chuir Caoimhín Ó Beoláin Acht tríd an Dáil ag riailiú gurb iad na logainmneacha Gaeilge amháin a bheadh ar fhógraí bóthair na Gaeltachta as sin amach. Bhí go maith - ach amháin nár déanadh an socrú céanna faoi léarscáilíocht na tíre. Cé go bhféadfaí a rá go raibh a chroí san áit cheart ag an mBeolánach, dhéarfainn féin, gur mar gheall ar an slad a bhí á dhéanamh ag lucht na gCearta Sibhialta ar chomharthaí bóthair na Gaeltachta le tamall de bhlianta roimhe sin faoi ndeara cinneadh an Bheolánaigh. Níorbh éasca an agóid chéanna a dhéanamh in aghaidh mapai na tíre.

Cheapfadh duine ar bith a bhfuil leath splanc céille ina cheann go luífeadh sé le réasún go mbeadh an leagan de logainm ar bith ar mhapaí

Gearóid Ó Murchú

Cheapfadh duine ar bith a
bhfuil leath splanc céille ina
cheann go luífeadh sé le
réasún go mbeadh an leagan
de logainm ar bith ar mhapaí
náisiúnta na tíre ar aon dul
leis an gceann ar bheadh ar an
gcomhartha bóthair áitiúil - nó
cén fáth an mbíonn mapai
agus comharthaí bóthair ann
ar chor ar bith? Ach ní mar a
shíltear bitear....

náisiúnta na tíre ar aon dul leis an leagan ar bheadh ar an gcomhartha bóthair áitiúil (nó cén fáth a mbíonn mapai agus comharthaí bóthair ann ar chor ar bith?) ach ní mar a shíltear a bitear.

Is sa mbliain 1824, a bhunaigh Rialtas na Breataine, Suirbhéireacht Ordonáis na hÉireann, chun mion mhapaí a dhéanamh ar an tír ar fad, ar mhaithe le luacháil talún agus cíosanna a shochrú. Is ón uair seo a thagann na bunmhapaí 6 orlach agus 25 orlach atá fós in úsáid inniu, ar a bhfuil gach garraí, sruthán agus carraig féin breactha go cruinn.

Thart ar an am céanna a tosaíodh ar bhailiú logainmneacha do na mapai seo. Scoláirí Gaeilge a bhí i roinnt de na daoine a bhí i mbun an bhailiúcháin seo, ach caithfear cuimhneamh gur beag de na logainmneacha a bhí breactha síos in áit ar bith roimhe sin, agus b'é polasaí an stáit, ag an am, go mbreacfaí síos fuaimeanna na logainm i bhfoghraíocht Bhéarla Shasana. Cé go bhféadfaí a rá gur tháinig siad gar don bhfoghraíocht ceart i roinnt dá gcuid leaganacha,

níor chuir siad suntas ar bith san mbrí nó san stair a bhain leo. Mór an t-ionadh nach ndearna siad aistriúcháin glan orthu, sa chaoi is go mbeadh muid ag caint ar *Hospital, Red Quarter, Pigspoint* (nó cibé ar bith brí a bhainfí as) in áit *Spiddal, Carraroe* agus *Rosmuck*, mar a usáidtear go minic sa lá atá inniu ann.

Ach tá os cionn 150 bliain caite ó bailíodh na hainmneacha seo don gcéad uair. Tá Rialtas dár gcuid féin againn le 70 bliain agus tá an Ghaeilge fós á labhairt mar theanga pobail i gConamara. Cibé ar bith faoin gcuid eile den tír, tá na bun leaganacha de logainmneacha an cheantair seo fós in úsáid ó lá go lá. Siad seo na leaganacha a bhfuil croí agus anam an phobail iontu. Cén fáth mar sin, an nglacann muid le leaganacha *gobbledeegook* an oifigiúlachais. Tugann daoine leaganacha Béarla orthu - ach ná bíodh dul amú orainn faoi seo, ní Béarla ná Gaeilge iad - níl iontu ach *phonetics*, agus droch fodharaíocht aige sin. (Ní chiallaíonn 'Cloghernagunn' tada níos mó don stráinséar ná mar a chiallaíonn 'Clochar na gCon').

Taobh amuigh den Údarás agus de Roinn na Gaeltachta, tá na Ranna Stáit céanna ag plé leis an nGaeltacht is atá leis an gcuid eile den tír, ach cé mhéid acu a aithníonn nó a d'aithin riamh gur áit faoi leith í an Ghaeltacht. Tá a fhios againn uilig, má tá muid ag cur isteach ar chead pleanála do Choill Rua Thiar gurb é *Kilroe West* a bhéas in úsáid ag an gComhairle Chontae. Chuala muid ar fad an scéal faoin bhean óg ins na hAille, ar tháinig tinneas clainne uirthi roimh am, agus ar diúltaíodh ar dtús otharcarr di mar gheall ar go raibh a seoladh i nGaeilge, rud a chiallaigh gurb éigin di an leanbh a bhreith sa mbaile. Is amhlaidh atá an

scéal ag an ESB, Telecom Éireann, an Post, an Roinn Leasa Shoislaigh agus chuile dream eile.

Is iad na mapaí an leithscéal atá acu ar fad ar ndóigh.

ACHT NA LOGAINMNEACHA

Is é an tSuirbhéireacht Ordonáis, an tÚdarás oifigiúil léarscáilíochta in Éirinn, ach cé gur bunaíodh Rannóg na Logainmneacha faoin a dhéin i 1956, chun socrú ar bhunleaganacha logainmneacha na tíre, níor socraíodh riamh ar na leaganacha seo a úsáid ar na mapaí. I 1973 ritheadh 'Acht na Logainmneacha', Acht a thugann tús áite, ó thaobh an dlí de, do na leaganacha Gaeilge (go háirithe de na ceantacha poist). Mar sin féin, caithfidh gur déanadh dearmad ar é seo a inseacht don Suirbhéireacht Ordonáis. I bhfoirliónadh san 'Irish Times' 25/5/93, deirtear gurb é polasaí na suirbhéireachta *"to make all mapping bilingual"* (ag glacadh leis gurb í an

Thaispeáin Tim Robinson
dúinn céard is féidir a
dhéanamh ó thaobh mapaí sa
gceantar seo agus fiú tá Rialtas
na Breataine chun tosaigh
orainn – tá léarscáil dhá
theangach iomlán (le túsáite
tugtha don Ghaeilge) déanta
acu de thuaisceart na tíre.

Bhéarla an teanga eile). Tagann seo leis an bhfreagra a fuair Cósta Chonamara ón S.O. i 1991 ag geallúint go mbeadh an tsraith nua léarscáileanna 1:50,000, a bhí á n-ullmhú acu, dhátheangach go hiomlán.

Foilsíodh roinnt de na mapaí sa tsraith seo ó shin, agus is fíor go bhfuil níos mó ainmneacha Gaeilge orthu ná mar a bhíodh go dtí seo, le heisceacht suntasach amháin. Ag tús

1993 foilsíodh an mapa de Ghaeltacht Chorca Dhuibhne i gCiarraí agus an gcreidfeá - níl oiread agus logainm amháin Gaeilge air. Tá mapa 1:50,000 Conamara á ullmhú faoi láthair – an féidir a chinntiú nach mbeidh an scéal amhlaidh ar sin.

Thaispeáin Tim Robinson (Sasanach) dúinn céard is féidir a dhéanamh ó thaobh mapaí sa gceantar seo agus fiú tá Rialtas na Breataine chun tosaigh orainne - tá léarscáil dhá theangach iomlán (le túsáite tugtha don Ghaeilge) déanta acu de thuaisceart na tíre.

Duine ar bith a bhfuil spéis aici/aige tabhairt faoi stádas na logainmneacha Gaeilge i gConamara a chur ina cheart, ba bhreá liom go dtiocfadh sé/sí i dteagmháil liom. Idir an dá linn, b'fhiú scríobh ag an Suirbhéireacht Ordonáis lena chinntiú go mbeidh na hainmneacha ar mhapáí Chonamara aonteangach

• Cuid den chomhluadar a bhí bailithe isteach ag oíche scéalaíochta agus seanchais a eagraíodh i Scoil na hAirde anuraídh, le linn an Phléaráca.